

Sedmé Boží přikázání: NEPOKRADEŠ

(Ex 20,15) Nebudeš krást! Soukromý majetek Bůh na hoře Sinaji prohlásil za svatý a nedotknutelný. „Když někdo kradl, teď už krást nesmí. Ať raději pracuje vlastníma rukama, aby mohl konat dobro a pomáhat těm, kdo trpí nouzí.“ (Ef 4,28) Jako všechna přikázání druhé desky Desatera, je i sedmé uplatnění hlavního přikázání o lásce k bližnímu, hájí právní jistotu člověka proti svévoli silnějšího. Pán Ježíš je ještě prohloubil: nezůstává u pouhého nekradení, ale míří k darování v lásce, jak to chápe svatý Pavel. Lid Starého zákona absolutní vlastnické právo neznal: **všechny věci patří Bohu, člověku jsou jen propůjčeny.** Pán Bůh všechno stvořil, proto také všemu vládne. Vlastní a neomezený pán všech věcí je Bůh, neboť od Boha všechny věci mají svou jstoucnost; síly a schopnosti všech jsou zachovávány od Boha. Sám Bůh má tudíž plné vlastnictví nade všemi tvory, proto Žalmista (24,1) říká: „Hospodinu náleží země i to, co je na ní.“ Člověk jako Boží obraz má jen vlastnictví podřízené vlastnictví Božímu, ale sám Bůh mu je přiřkl slovy: „Učiňme člověka ke svému obrazu, podle naší podoby. Ať vládne nad mořskými rybami, nad nebeskými ptáky, nad krotkými zvířaty a nad celou zemí i nad všemi drobnými živočichy, kteří se pohybují po zemi.“ (Gn 1,26) A když stvořil první lidi, řekl: „Plod'te a množte se, naplňte zemi a podmaňte si ji! Vládněte nad mořskými rybami, nad nebeskými ptáky i nade všemi živými tvory, kteří se pohybují po zemi.“ (Gn 1,28) Protože Bůh odevzdal člověku vládu nad přírodou, již první člověk se ujal této vlády. Avšak člověk nevládl nad celou zemí ani nade všemi živočichy, nýbrž pouze nad částí země a nad určitým množstvím živočichů, jak potřeboval pro sebe a pro svou rodinu. Tak již Ábel obětoval z prvorozených svého stáda. (Gn 4,4)

Co kdo spravedlivě získal pro sebe, to je jeho soukromým majetkem. Má právo s ním svobodně nakládat podle zákonů Božích i lidských. Protože nejvyšším Pánem majetku je Bůh, každý se mu bude zodpovídat, jak s majetkem zacházel: „Slož účty ze svého správcovství!“ (Lk 16,2) Pán Ježíš ve svých řečech znovu a znovu varuje před otročením majetku: „Neshromažďujte si poklady na zemi, kde je kazí mol a rez.“ (Mt 6,19) „Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům. Nemůžete sloužit Bohu i mamonu.“ (Mt 6,24) „Nejprve tedy hledejte Boží království a jeho spravedlnost, a to všechno vám bude přidáno.“ (Mt 6,33) Podle Boží vůle správně nakládá s majetkem ten, kdo z něho těží spravedlivě, zachází s ním šetrně a užívá ho k dobrým skutkům. Boží přikázání chrání však tento majetek jen do určité míry. **Příliš velký majetek se nesmí hromadit jen u některých lidí na úkor druhých** tak, že jiní trpí nouzí, proto Pán Ježíš výstražně prohlásil: „Amen pravím vám: Bohatý jen těžko vejde do nebeského království. Znovu vám říkám: Spíš projde velbloud uchem jehly, než

vejde bohatý do Božího království.“ (Mt 19,23-24) Svatý apoštol Pavel píše: „Zbožnost je skutečně pramenem zisku pro toho, kdo je se vším spokojen; nic jsme si přece na svět nepřinesli a nic si z něho také nemůžeme odnést. Máme-li však co jíst a do čeho se obléci, budme s tím spokojeni. Ti, kdo chtějí hromadit bohatství, upadají do pokušení a zamotávají se do mnoha nesmyslných a škodlivých žádostí, které vrhají lidi do zkázy a záhuby. Neboť kořenem všeho zla je láska k penězům; a už mnoho těch, kteří se po nich pachtili, zbloudilo ve víře a připravilo si mnoho bolestí.“ (1 Tim 6,6-10)

Kromě soukromého majetku je také **majetek veřejný**, tj. obecní, městský, krajský a státní. Když je něco veřejným majetkem, pak to znamená, že to není majetkem soukromé osoby, ale obce, města, kraje nebo státu. A ti to mají ve svém vlastnictví ve prospěch všech, proto každý řádný občan zachází s veřejným majetkem šetrně, ničím jej nepoškozuje, hledí jej udržovat v nejlepším stavu svědomitou prací a také jej rozmnožovat. Je to nejen občanská povinnost, ale zároveň i povinnost křesťanské lásky k bližním: „Miluj svého bližního jako sám sebe.“ (Mt 22,39) Kdo by veřejné vlastnictví poškozoval nebo odcizoval, hřešil by tím proti sedmému Božímu přikázání. Byl by povinen tuto škodu nahradit podobně, jako kdyby poškodil soukromou osobu v jejím soukromém majetku.

Nesprávný vztah k majetku vede k jeho přeceňování a hromadění nebo k podceňování a rušení soukromého majetku. Postoj Bible je v rovnováze uprostřed: „Podvod a lež vzdal ode mne, ani bídu, ani bohatství mi nedávej, jen to nutné mi dej k živobytí, abych se z přebytku nestal nevěrným a neřekl: Kdo je Hospodin? – nebo z bídy abych nekradl a nezneuctil jméno svého Boha,“ čteme v knize Přísloví (30,8-9). Zda se z člověka stane poctivec nebo zloděj, to se rozhoduje už v raném dětství. Základem poctivosti křesťana je správný postoj k majetku. Člověk potřebuje vlastnit, něco mít. Majetek nakradený či našizený na druhých je nespravedlivý. Pán Ježíš nežádá od každého člověka, aby rozdal vše, co má, a zůstal chudý jako svatý František z Assisi - to je cesta dobrovolníků. Pán Ježíš se stýkal též i s majetnými lidmi: bohatý muž mu směl připravit hrob. Jeho přáteli byli nejen chudí, ale i bohatí, kteří si štědrým pomáháním činili přátele v nebi. Ježíšovo běda boháčům patřilo vykořisťovatelům, jejichž srdce zatvrdlo pro nouzi bližních. Pán Ježíš žádá od každého bez výjimky chudobu duchovní: vědomí, že jsme jen správci a ne vlastníky toho, co máme, že budeme skládat účty z toho, jak jsme majetku užívali, že štěstí není v hromadění a braní, ale v srdci otevřeném pro nouzi bližních, že štěstí není v utrácení a rozhazování, ale v dobrém hospodaření. Sedmým (a také desátým) přikázáním Bůh zapovídá hříchy proti poctivosti a spravedlnosti. **Proti poctivosti a spravedlnosti se prohřešuje**, kdo si cizí majetek přivlastňuje neprávem, krade nebo loupí, dopouští se podvodu nebo lichvy či cizí majetek nespravedlivě zadržuje nebo

poškozuje či pomáhá na takovém majetku škodit. Kdo poškodil cizí majetek, je povinen škodu nahradit.

Krádeží se prohřešuje, kdo si přisvojuje cizí majetek potají proti rozumné vůli vlastníka. **Loupeží se prohřešuje**, kdo bere cizí majetek bezprávně násilím. Krádež a loupež vylučují z Božího království. Svatý apoštol Pavel říká: „Ani zloději, ani lakomci,...ani lupiči nebudou mít v Božím království účast.“ (1 Kor 6,10) Krádež je provinění proti majetku bližního, kdežto loupež je větší hřích, protože směřuje nejen proti majetku, nýbrž i proti osobě bližního. I malými krádežemi se může člověk těžce prohřešit, když se jich dopouští s úmyslem, aby si přisvojil znenáhla značnou částku, nebo jimi získal značnou částku, byť toho původně nezamýšlel. Krádež či loupež je hřích tím větší, čím více bylo ukradeno nebo uloupeno, čím větší škoda tím vznikla, čím větší násilí bylo spácháno na bližním a čím více byl Bůh zneuctěn. Krádež svaté věci nebo krádež spáchaná na posvátném místě se nazývá **svatokrádež**. Odejmutí cizí věci není krádež, nemůže-li nebo nesmí-li vlastník věci rozumně překážet jinému, aby si jeho věc vzal. To se může stát, je-li někdo ve svrchované nouzi, či jde-li o spravedlivé odškodnění. Má-li někdo takovou nouzi, že v krátké době umře, nebude-li mu pomoheno, může si vzít, čeho potřebuje k zachování života. Takové odnětí jako je pomoc v nouzi nemůže být proti rozumné vlastníkově vůli, protože každý je povinen přispět bližnímu ze svého přebytku, je-li bližní ve svrchované nouzi. **Tajné odškodnění** záleží v tom, že někdo si vezme svou věc bez vědomí dlužníkova. Aby tajné odškodnění bylo dovoleno, je třeba aby o dluhu nebo požadavku nebyla pochybnost; soudně nelze se domoci požadavku; dlužník není v nebezpečí, že zaplatí dvakrát; ani ten, který se odškodňuje, ani nikdo jiný neuvádí se v podezření krádeže. Za jiných okolností tajné odškodnění je hříšné.

Podvodu se dopouští, kdo škodí bližnímu na jeho majetku klamem nebo lstí, například šidí jej padělanými či neplatnými penězi, nesprávnou mírou a váhou, špatným zbožím (potraviny a zboží padělá nebo zamlčuje podstatné vady), nepoctivou hrou, záměrnou výpůjčkou na věčnou oplátku, podvrženou listinou, falšováním šeků nebo faktur, podplácením svědků, spekulováním s hodnotou jmění kvůli zisku na úkor druhých, sem patří i daňové nebo obchodní podvody, korupce; kdo požaduje za vykonanou práci větší mzdy, než zasluhuje; kdo si přisvojuje cizí majetek paděláním listin, křivými výpověďmi nebo uplácením svědků. „Nesmíte se dopouštět nespravedlnosti při posuzování, při vážení nebo měření objemu.“ (Lv 19,35) **Lichvy se dopouští**, kdo zneužívá nouze bližního k nespravedlivému prospěchu nebo zisku, předražuje potraviny, zboží a práci umělým způsobem nad jejich skutečnou cenu, nebo žádá z půjčky nespravedlivé úroky. Kdo věc zapůjčuje, je věřitel; kdo věc přijímá, je dlužník. Písmo svaté Starého i Nového zákona zapovídá žádat z půjčky úroky. „Hospodine, kdo smí prodlévat v tvém stánku, kdo přebývat na tvé svaté hoře? Kdo žije bez vady a koná spravedlnost, nelichvaří svými penězi a nebere úplatky

proti nevinnému.“ (Žl 15,1.2.5) „Půjčujte a nic nečekejte zpět.“ (Lk 6,35) Zákazy Písma svatého přihlížejí k tehdejším poměrům. Tehdy ušetřený peníz byl uschován v truhle nebo v hrnci a nenesl vlastníku prázdný užitek. S rozvojem peněžnictví byla však poznána cena utajená v ušetřených penězích a peněžní ústavy poskytují za peníz u nich uložený přiměřený úrok. Za těchto změněných poměrů věřitel nejedná nespravedlivě, žádá-li, aby dlužník platil úrok, který platí peněžní ústavy.

Nespravedlivě zadržuje cizí majetek, kdo nevrací, co našel, vypůjčil nebo má svěřeno. Kdo zkracuje jiného v jeho právu (cesty, pastviny) a kdo neplatí včas, co platit je povinen. „Mzda tvého nádeníka nesmí u tebe zůstat do rána.“ (Lv 19,13) Platit nespravedlivé mzdy, zadržovat mzdu dělníkům a utiskovat chudé, zvláště vdovy a sirotky, je hříchem do nebe volajícím. **Nespravedlivě poškozuj cizí majetek**, kdo povinnou práci zanedbává nebo koná špatně, mrhá materiálem a pracovním časem (kdo poctivě nepracuje, nemá práva na plnou mzdu), kdo bližnímu odrazuje kupce pomluvou nebo jinak mu škodí v jeho živnosti (nepočestná soutěž, konkurence); soukromě zneužívá společenské jmění, cizí majetek ničí zúmyslným zhářstvím nebo jinak svévolně poškozuj. Kdo však koná něco dovoleného a dbá při tom povinné opatrnosti, není vinen, vzejde-li z toho bližnímu škoda; například kdo při spravedlivé sebeobraně poranil útočníka, není vinen, že útočnickovi vzešla z toho škoda, protože užil práva nutné sebeobrany a dbal povinné opatrnosti, aby nepřekročil mezi zákonné obrany. Na hříchu proti cizímu majetku je spolu vinen, kdo nepoctivý majetek kupuje, přijímá nebo přechovává.

Cizí jmění není požehnáno. „Pýcha předchází pád, domýšlivost klopýtnutí. Je lépe být poníženého ducha s pokornými, než se dělit o kořist s pyšnými.“ (Př 16,18-19) S poctivostí nejdál dojdeš. „Co tedy chcete, aby lidé dělali vám, to všechno i vy dělejte jim.“ (Mt 7,12) „Blázne, ještě této noci budeš muset odevzdat svou duši a čím bude to, co sis nashromáždil? Tak to dopadá s tím, kdo hromadí poklady, ale není bohatý před Bohem.“ (Lk 12,20-21) Vrať a nahraď! Vrať všechno cizí nebo cenu toho. Nahraď všechnu škodu způsobenou ať zlomyslně či z neopatrnosti. Kdo nemůže vrátit nebo nahradit všechno, má vrátit či nahradit aspoň co může a to co nejdřív. Není-li možno najednou, tedy po částech. Třeba nenápadně odpracovat nebo jakoby darovat poškozujícímu nebo jeho dědicům. Nevíš-li o nich, dej nespravedlivý majetek chudým anebo na zbožné či dobré účely.

Povinnost náhrady

V sedmém Božím přikázání se poroučí, abychom nejenom každému, co je jeho, nechávali, dávali a prokazovali; nýbrž abychom nespravedlivý majetek co nejdříve navrátili a zase napravili podle možnosti učiněnou škodu. Není-li

možné najednou, třeba po částech. Nelze-li však vypátrat majitele nebo jeho dědice, je třeba nespravedlivý majetek vynaložit na zbožné účely. Nemůže-li kdo skutečně nahradit, má alespoň mít vůli, že nahradí, až bude moci. **Náhrada** je úkon, kterým se nespravedlivý majetek vrací pravému majiteli a napravuje učiněná škoda. Povinnost náhrady vysvítá z Písma svatého, z ústního podání i z rozumu. Písmo svaté přikazuje napravit učiněnou škodu a zajišťuje odpuštění hříchů jenom s tou podmínkou, bude-li škoda napravena. U proroka Ezechiele (33,15) čteme, jestliže svévolník „vrátí zástavu, nahradí, oč koho odral, bude se řídit nařízeními vedoucími k životu a nebude se dopouštět bezpráví, bude určitě žít a nezemře.“ Příkladem nám zde může být Zacheus (Lk 19,8-9). Svätý Augustin píše: „Hřích se neodpouští, leč bylo vráceno, co bylo odcizeno, může-li to být vráceno.“ I rozum nás poučuje, že máme každému dávat, čím jsme mu povinni. Nespravedlivý majetek navrátit a způsobenou škodu nahradit jsou po řadě povinni, kdo nespravedlivý majetek nebo peníze za něj stržené drží nebo spotřeboval; kdo rozkázal škodu způsobit; kdo poškození vykonal; všichni, kteří k poškození bližního mimo to nějak přispěli nebo poškození dle své povinnosti nezamezili nebo nevyjevili. Je pak každý z nich povinen nahradit všechno, když tak neučinil nikdo z těch, kdo před ním jsou k tomu zavázáni.

Kdo ví, že nespravedlivě drží cizí věc, je **držitel nepoctivý**. Kdo však nabyl věci způsobem poctivým, například koupí, dědictvím, a neví, že věc je kradená, je držitel **poctivý**. Škoda, způsobená na cizím majetku lidským úkonem má být také nahrazena, ale ne vždy. Má-li z lidského úkonu vzniknout povinnost náhrady, je třeba, aby úkon byl proti směnné spravedlnosti; aby byl hříšný, tj. vykonaný vědomě a dobrovolně; aby byl příčinou škody a ne pouze nahodilým podnětem. Zapálil-li někdo rolníkovi statek, je povinen nahradit škodu, kterou způsobil oheň i ostatním rolníkům, protože mohl předvídat, že oheň se může rozšířit ještě na jiná stavení. Mimo to oheň je zde příčinou veškeré škody. Naproti tomu vznikl-li požár zlodějovou neopatrností, zloděj není povinen nahradit škody vzniklé z požáru, protože stavení zapálit nechtěl a jeho krádež není příčinou požáru, nýbrž je to pouze nahodilá věc. Zúčastnilo-li se při krádeži nebo při poškozování cizího majetku několik osob, zúčastnily se buď stejnou měrou nebo měrou nestejnou. Zúčastnily-li se stejnou měrou, například odnášely poražený kmen, jsou všechny povinny nahradit stejným dílem. Kdyby však některá z nich nahradit nemohla nebo nechtěla, ostatní jsou povinny její podíl vzít na sebe. Zúčastnili-li se lidé při krádeži nebo při poškozování cizího majetku měrou nestejnou, tj. jedni jako hlavní původci, jiní jako účastníci vedlejší, jsou povinni nahradit nejdříve původci hlavní, a kdyby nenahradili, teprve účastníci vedlejší. Pak jsou povinni nahradit v tomto pořádku: kdo nespravedlivý majetek nebo peníze za něj stržené drží nebo spotřeboval; kdo rozkázal škodu způsobit; kdo vykonal poškození; ostatní účastníci kladní (radit, svolit, ponoukat, vychvalovat, brát podíl, hájit); účastníci záporní (mlčet, netrestat).

Je pak každý z nich povinen nahradit všechno, když tak neučinil nikdo z těch, kdo jsou před ním k tomu zavázáni. Více nahradit je povinen držitel nepoctivý než držitel poctivý. Držitel nepoctivý je povinen navrátit věc, má-li ji ještě, nebo její cenu, nemá-li ji, podle zásady: věc patří vlastníkov; nahradit škodu, kterou vlastník utrpěl, i zisk, který mu ušel; nahradit vše, oč se obohatil držením cizí věci, tedy užitek přirozený a všeliký jiný kromě umělého dle zásady: věc přináší užitek vlastníkov. **Užitek** může být přirozený, umělý, smíšený a občanský. **Přirozený** užitek je takový, který vychází z věci bez lidského přičinění, například plody, mléko, vlna. **Umělý** užitek je takový, jehož člověk nabývá pouze svým přičiněním, například výdělek při obchodě. **Smíšený** užitek je takový, který vychází nejenom z věci samé, nýbrž i z lidského přičinění, například polní úroda. **Občanský** užitek je takový, který z věci vychází na základě nějaké občanské úmluvy, například nájemné z domu či pole. Umělý užitek jako i náklad, jehož bylo třeba k zachování nebo ke zlepšení věci, může si nepoctivý držitel ponechat. Zisk uchází například vozkov, protože nemůže koněm vydělávat, když mu jej zloděj ukradl. Vzniká mu škoda, protože musí zaplatit pokutu, nenaveze-li do ustanovené lhůty určitého množství staviva. Poctivý držitel, jakmile se dověděl, že drží kradenou věc, je povinen věc vrátit a vydat z té věci i užitek. Spotřeboval-li, ztratil-li nebo zničil-li věc poctivý držitel dříve než se dověděl, že je kradená, není povinen hradit nic podle zásady: věc přirozeně hyne vlastníkov. Rovněž není povinen nahradit užitek, které strávil, pokud myslel, že věc mu náleží právem. Pouze by to byl povinen vrátit, oč se obohatil, dle zásady: nikdo se nemůže obohatovat cizí věcí. Kdo spotřeboval mléko od ukradené krávy, není povinen nahradit nic. Kdo však mléko prodával a stržené peníze uložil, je povinen vydat peníze, jež za mléko utržil. Ovšem může si odečíst výlohy za krmení.

Náhrada se má dát tomu, komu se stala škoda, neboť věc náleží vlastníkov, proto kdo učinil škodu na pozemku nebo na stavení, nahradí vlastníkov, kdo však učinil škodu na obilí, nahradí nájemci. Není-li vlastník nebo poškozený živ, náhrada náleží dědicům. Neví-li s určitostí, komu učinil škodu, ale ví, že poškozený je z počtu dvou, tří, čtyř osob, rozdělí náhradu mezi ty osoby. Je-li však poškozený z počtu osob mnohých, dej náhradu chudým nebo ke zbožným účelům. Jsou-li poškození v jednom místě, dej náhradu obyvatelům toho místa. Tak například šidil-li obchodník na váze nebo na ceně své zákaznicky, může jim dávat větší váhu nebo počítat zboží laciněji. Je-li vlastník nebo poškozený naprosto neznám, buď náhrada rozdána chudým nebo věnována na zbožné účely.

Nepoctivý držitel je povinen nahradit ihned, protože ví, že neprávem drží cizí věc. **Poctivý držitel je povinen nahradit až tehdy, když se dověděl, že drží věc kradenou.** Kdo nemůže nahradit ihned, má mít aspoň upřímnou vůli, že nahradí, jakmile bude moci. Mezitím nesmí zanedbat nic, aby mohl

dostát své povinnosti. Nepoctivý držitel a nespravedlivý škůdce mají nahradit tam, kde by vlastník měl svou věc, kdyby mu nebyla ukradena. Proto zloděj a nespravedlivý škůdce jsou povinni věc odeslat svým nákladem. Ztratí-li se věc cestou neb utrpí-li dopravou, děje se to na účet odesílatelů. Poctivý držitel, jakmile se dověděl, že drží kradenou věc, oznámí vlastníkovvi, že má jeho věc u sebe. Odesílá-li věc vlastníkovvi, odesílá ji na vlastníkovv účet a neručí ani za ztrátu, ani za poškození věci na cestě. Náhrada ať je vykonána tak, aby vlastník opět nabyl svého majetku. Proto není třeba, aby škůdce vykonal náhradu veřejně neb osobně. Může učinit náhradu tajně nebo skrze třetí osobu, například skrze zpovědníka.

Povinnost náhrady zaniká navždy nebo načas. **Navždy** zaniká povinnost náhrady, odpustil-li ji věřitel dlužníkovi; odškodní-li se věřitel sám na dlužníkovi; uplynula-li lhůta zákonného promlčení. **Zákonným promlčením** může však být zproštěn restituace pouze poctivý držitel, nikdy ne nepoctivý. **Načas** zprošťuje povinnosti náhrady fyzická a mravní nemožnost, a postoupení majetku. **Fyzická nemožnost** je u dlužníka, který při nejlepší vůli nahradit nemůže. Takový dlužník je zproštěn povinnosti náhrady tak dlouho, dokud nahradit nemůže. Má se však starat, aby nahradit mohl. **Mravní nemožnost** je u dlužníka, který by mohl nahradit, ale s velikými oběťmi. Uvrhl by sebe i rodinu do veliké bídy, utrpěl by velikou škodu na zdraví nebo na cti. **Postoupení majetku** také zprošťuje na čas povinnosti náhrady. Nemůže-li dlužník učinit zadost všem věřitelům, postupuje jim svůj majetek, aby se jím podělili dle poměru svých požadavků. Zmohl-li se postupitel majetku tak, že může učinit zadost všem věřitelům, je k tomu ve svědomí zavázán, leč by bylo zřejmé, že věřitelé ostatní požadavky mu prominuli. Komu připadá za těžko vrátit cizí majetek nebo nahradit učiněnou škodu, vzpomeň si, že cizí majetek nepřináší požehnání ani štěstí, nýbrž neštěstí a kletbu. „Kdo rozsévá bezpráví, sklídí ničemnost, hůl jeho prchlivosti vezme za své.“ (Př 22,8)